

9.4.2010

Ympäristöministeriö

Viite Lausuntopyyntö 3.3.2010

Lausunto hajajätevesityöryhmän loppuraportista ja luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi talousjätevesien käsittelyvaatimusten toimeenpanosta vuosina 2010 – 2017

Varsinais-Suomen ELYn Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue esittää asiakohdassa mainitusta asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Hajajätevesityöryhmän loppuraportti

Hajajätevesityöryhmän loppuraportissaan esittämät ehdotukset olivat pääosin hyviä ja kannatettavia. Esitetyt toimenpiteet tulisivat varmasti edistämään asetuksen toimeenpanoa. Erityisesti taloudellisten ohjauskeinojen lisäämistä pidetään järkevänä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on hajajätevesityöryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että ympäristönsuojelulaki ja hajajätevesiasetus ottavat riittävästi huomioon kohtuuttomuusseikat ja kaikille kiinteistöille on annettu riittävästi aikaa toteuttaa asetuksen edellyttämät toimenpiteet. Uutta hajajätevesien käsittelyn tehostamista koskevaa lainsäädäntöä ei pidetä tarpeellisena.

Varsinais-Suomen ELY-keskus pitää neuvonnan kehittämistä oleellisena hajajätevesiasetuksen toimeenpanon kannalta. Katsomme kuitenkin, että hajajätevesityöryhmän sekä selvitysmiehen ehdottaman kiinteistökohtaisen neuvonnan sijaan, tulee panostaa yleiseen neuvonnan ja tiedottamisen kehittämiseen ja lisäämiseen. Lisäksi kuntien viranhaltijoiden ja alan yrittäjien ammattitaitoa ja asiantuntemusta tulisi lisätä entisestään.

Hajajätevesiasiaa pitää saada välitettyä eteenpäin kustannustehokkaasti. Yleisellä neuvonnalla selvitetään toimenpiteet ja aikataulut, joiden mukaan tulee toimia ja myös se, milloin muutostarvetta ei ole. Epäselväksi jäävät asiat haja-asutusalueen asukkaat voivat varmistaa kunnasta tai alueella mahdollisesti toimivilta hankehenkilöiltä.

Neuvonta voidaan toteuttaa alueellisten ELY-keskusten, kuntien ja jätevesihankkeiden kautta. Suomeen tulee luoda koko maan kattava hankeverkosto, jonka kautta tietoa välitetään. Kiinteistökohtaisen jätevesitiedon levittämisen lisäksi myös osuuskuntaa perustavat tarvitsevat lisää tukea ja ohjausta. Lisäksi hankkeiden, viranomaisten sekä muiden toimijoiden välinen

yhteistyö ja tiedonvaihto tulee järjestää toimivaksi. Voitaisiin perustaa esim. sähköpostilista, jonka kautta tieto välittyisi eri puolilla toimiville hanketoimijoille. Neuvontahankkeiden jatkuvuus tulee myös turvata. Hankkeet helpottavat kuntien työtä ja niiden kautta pystytään jakamaan oikeaa ja puolueetonta tietoa.

Kiinteistönomistajille tulee välittyä tieto siitä, miten jätevesihankkeen toteutuksessa tulee edetä, keihin tulee olla yhteydessä ja mistä löytyy lisätietoa. Suomen ympäristökeskuksen uudessa esitteessä on käyty läpi näitä asioita. Esitteen toimittaminen yhdessä kuntakohtaisen tiedotteen kanssa haja-alueen kiinteistöihin edistäisi hajajätevesiasetuksen toimeenpanoa.

Kuntiin suunnatussa ohjauksessa tulee painottaa kohtuuttomuuden tulkin-taa. Kohtuuttomuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon asukkaan kyky toteuttaa järjestelmä (taloudelliset seikat sekä kyky toteuttaa ja myös ylläpitää järjestelmää) sekä alueelle lähiaikoina tuleva viemärointi. Lisäksi ehdotetut kuntaliiton ja ympäristöministeriön yhteistyössä valmistelemat ohjeet ja lomakkeet ovat tarpeellisia ja helpottavat kuntien työtä.

Suunnittelijoiden tehtäviin kuuluu neuvojille nyt ehdotettu kiinteistökäynti sekä selvitys kyseiselle kiinteistölle parhaiten sopivista käsittelyvaihtoehdoista. Jos pelkona on suunnittelijoiden huono ammattitaito ja -etiikka, tulisi uusien neuvojien kouluttamisen sijaan panostaa suunnittelijoiden lisäkoulutukseen. Lisäksi rakennusvalvonnan ohjausta ja koulutusta tulee lisätä, koska rakennustarkastajien tehtäviin kuuluu varmistaa suunnittelijan pätevyys sekä todeta, että suunnitelmat täyttävät asetuksen vaatimukset.

Ainakin Lounais-Suomen alueella on kehittämissuunnitelmia päivitetty tehokkaasti sekä viime että tämän vuoden aikana. Päivityksen yhteydessä kunnat ovat vaihtelevasti ottaneet huomioon haja-alueiden vesihuollon toteuttamisen. Vesihuoltolakiin ehdotettu muutos kehittämissuunnitelmaan liittyvästä lausuntopyyntöstä on erittäin tarpeellinen. Näin ELY-keskuksilla olisi enemmän ohjausmahdollisuuksia ja vaikutusvaltaa suunnitelmien sisältöön. Kehittämissuunnitelmien laadintaan liittyen tulisi panostaa kuntien ja konsulttien ohjaukseen ja koulutukseen. Lisäksi maankäytön ja vesihuollon yhteensovittamisen merkittävyyttä tulisi nostaa sekä suunnitelman tekovaiheessa että yleensäkin vesihuollon toteutuksessa.

Taloudellisten ohjauskeinojen tehokkaampaa käyttöä pidetään erittäin suositeltavana. Kotitalousvähennyskelpoisuuden laajentaminen koskemaan myös suunnittelua ja huoltoa edistäisi toimivien jätevesiratkaisuiden toteuttamista ja turvaisi järjestelmien toimivuuden myös jatkossa. Huolto- ja käyttöpäalvelujen sisällyttäminen kotitalousvähennyksen piiriin tulisi ottaa käyttöön pysyvästi, ei vain vuoteen 2018 asti.

Ehdotettu vesihuollon tukien lisääminen on erittäin tarpeellista. Keskitetty jätevesihuolto on sekä asukkaiden että ympäristön kannalta paras ratkaisu. Pelkästään Lounais-Suomen alueelta löytyy tukirahoituskelpoisia haja-asutuksen viemärintikohteita yli 300 kpl. Näiden hankkeiden kautta saataisiin viemäroinnin piiriin noin 30 000 asukasta. 20 %:n tukiosuudella hank-

keiden toteutukseen tarvittaisiin noin 6 M€. Koska kaikki kohteet eivät toteudu, todennäköinen tukitarve on jonkin verran edellä esitettyä pienempi, mutta selvästi nykyistä tukitasoa suurempi (vuonna 2010 MMM 750 000 €, YM 120 000 €). Lisäksi neuvontahankkeiden jatkuvuuden turvaamiseen tulee varata rahaa. Raha voidaan jakaa joko alueellisten ELY-keskusten tai suoraan ympäristöministeriön kautta.

Käyttö- ja huolto ovat ratkaisevassa asemassa asetuksen tavoitteiden toteuttamisessa. Jotta jätevesijärjestelmät pysyvät toimintakuntoisina, ehdotetuille tehokkaiden toimintamallien ideoinnille, rakentamiselle ja testaamiselle sekä tulosten arvioimiselle on selvää tarvetta. Käytöstä poistettujen maasuodatinmassojen, fosforinpoistomassojen sekä puhdistamolietteiden loppusijoitus- ja hyötykäyttömahdollisuudet tulee ratkaista. Panostusta tarvitaan massojen ym. laadun selvittämiseen sekä mahdollisten vastaanottopisteiden ja/tai hyödyntämismahdollisuuksien kartoitukseen. Lisääntyvät lietemäärät tulevat olemaan ongelma erityisesti pienten kuntien laitoksilla. Suurten, keskitettyjen puhdistamoiden osalta ongelmaksi tulevat lietteiden kohtuuttoman pitkät kuljetusmatkat. Seurantaryhmän perustamisen lisäksi tarvitaankin rahoitusta, jotta voidaan kehittää ja testata erilaisia huoltojärjestelmiä ja käytäntöjä.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi talousjätevesien käsittelyvaatimusten toimeenpanosta vuosina 2010 – 2017

Varsinais-Suomen ELY-keskus ei pidä tarpeellisena ns. toimeenpanoasetuksen antamista. Nykyinen lainsäädäntö on tarjonnut kiinteistölle riittävästi aikaa parannustoimenpiteiden toteuttamiseen. Niille, joille järjestelmän toteuttaminen annetussa määräajassa on kohtuutonta, sekä hajajätevesiasetus että ympäristönsuojelulaki mahdollistavat lykkäyksen saamisen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että toimeenpanoasetuksen antamisen sijaan tulee panostaa hajajätevesityöryhmänkin ehdottamaan tiedottamiseen ja neuvontaan, taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön sekä viemäriverkostojen laajentamisen edistämiseen.

Toimeenpanoasetuksen voimaantulo lisää kuntien työmäärää entisestään. Kuntiin toimitettavien ilmoituksien ja hakemuksien määrän lisääntyminen kuormittaa kuntien ympäristönsuojeluviranhaltijoita ja -viranomaisia. Toimeenpanoasetusta parempana edistämiskeinona ELY-keskus pitää kuntiin suunnattua selkeää ohjeistusta, josta selviää kohtuuttomuuspykälään liittyvät vapautusperiaatteet ja käytännöt. Lisäksi hajajätevesityöryhmänkin ehdottamat valmiit lomakepohjat koetaan tarpeellisiksi.

Kun kiinteistöille myönnetään lykkäysaikaa alueen viemärintiin vedoten, on kehittämissuunnitelman sijasta edellytettävä alueiden esittämistä vesi-huoltolaitosten toiminta-aluepäätöksissä tavoitteellisina toiminta-alueina toteutusajankohtineen. On kuitenkin hyvä huomioida, että ilman toimeenpanoasetustakin kiinteistöllä, joka sijaitsee viemäritähtäviin suunnitellulla alueella, on hyvät perusteet saada lykkäystä ns. kohtuuttomuuspykäliin vedoten.

Kehittämissuunnitelmassa esittämistä ei voida pitää riittävänä lykkäyksen myöntöperusteena, koska kehittämissuunnitelma ei sido kuntaa eikä muita-kaan toimijoita. Kehittämissuunnitelmissa haja-alueiden vesihuoltohankkeet on usein esitetty toteutettavaksi osuuskuntien toimesta ja näin hankkeiden toteutuvuus on hyvin epävarmaa. Kehittämissuunnitelmien sijaan vesihuoltolaitosten toiminta-aluepäätökset ovat sitovia ja velvoittavat laitoksia toteuttamaan verkostot toiminta-alueille yhdyskuntarakenteen kehityksen mukaisesti. Lisäksi alueellisilla ELY-keskuksilla on mahdollisuus vaikuttaa toiminta-aluepäätöksiin toisin kuin kehittämissuunnitelmien sisältöön. Mikäli lykkäystä voidaan antaa pelkästään kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelman perusteella, on mahdollista, että suunnitelmia tullaan käyttämään hyväksi asetuksen toimeenpanon viivästyttämisessä.

Ehdotetun toimeenpanoasetuksen hyvänä puolena voidaan pitää kunnille annettua mahdollisuutta myöntää alueellinen lykkäysmahdollisuus. Tämä vähentää sekä kuntien työmäärää että helpottaa alueen asukkaita. Tämänkin osalta toimeenpanoasetus olisi mahdollista jättää säätämättä, kun ympäristönsuojelulain 18 §:n toiseen momenttiin tehdään lisäys, joka mahdollistaa isompien alueiden kollektiivisen lykkäyksen sillä perusteella, että alueen viemärointi on esitetty vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen tavoitteellisenä alueena kunnan toiminta-aluepäätöksessä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että toimeenpanoasetusehdotuksessa esitettyä 70-vuotiaille myönnettävää lykkäysmahdollisuutta ei tule antaa. Ministeriön viime syksynä julkaisemassa ohjeessa (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009) on erikseen mainittu, että ikä ei voi olla ainut peruste arvioitaessa lykkäyksen edellyttämää kohtuuttomuutta kokonaisuutena. Näin tämä asetusehdotus on ristiriidassa syksyisen ohjeistuksen ja ministeriön silloisen kannan kanssa.

70-vuotiaille myönnettäville lykkäyksille ei löydy perusteita. Näiden kiinteistöjen ympäristökuormittavuus on aivan vastaavalla tasolla kuin muillakin haja-alueen kiinteistöillä. Useimmat 70-vuotiaat viettävät enemmän aikaa kotona kuin nuoremmat perheet, joissa aikuiset ovat päivän töissä ja lapset hoidossa. Myös vanhempien ihmisten tottumukset vedenkäytössä ja pesu-ainevalinnoissa, eivät ole ympäristöystävällisempiä kuin nuoremmissa perheissä.

Asetusehdotuksen 4 §:n mukaan talousjätevesien puutteellisesta käsittelystä aiheutuvaa ympäristön pilaantumisen vaaraa arvioitaessa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti kiinteistöillä syntyvien jätevesien määrään ja laatuun. Perustelumuistiossa on painotettu myös, että pohjavesialueilla ja vesistön läheisyydessä pienetkin jäteveden määrät voivat aiheuttaa pilaantumisen vaaraa. Myös tämä on ristiriidassa ikään perustuvan lykkäysperusteen kanssa.

Jätevesi-illoissa ja muissa vastaavissa tiedotustilaisuuksissa valtaosa osallistujista on iäkkäämpiä henkilöitä, joilla on aikaa perehtyä aiheeseen. Lisäksi 70-vuotiaat ovat yleensä hyvin tunnollisia ja monet heistä ovat jo ryh-

tyneetkin hyvissä ajoin järjestelmän parantamiseen. Myöhemmin myönnettävä lykkäysmahdollisuus asettaisi nämä jo aiemmin toimiin ryhtyneet asukkaat eriarvoiseen asemaan.

Yli 70-vuotiaiden asuttamat kiinteistöt sijaitsevat pääosin suurten asutuskeskittymien läheisyydessä eli alueilla, joilla vesihuolto voitaisiin toteuttaa keskitetysti. 70-vuotiaille myönnettävien lykkäyksien seuraukset heikentäisivät osuuskuntahankkeiden käyntiin lähtöä ja kannattavuutta. Osuuskuntahankkeiden vetäjät ovat usein eläkeläisiä, joilla on paremmin aikaa toimia hankkeiden parissa. 70-vuotiaille myönnettävä jatkoaika tulisi heikentämään heidän motivaatiotaan osallistua osuuskuntahankkeisiin. Lykkäyksien antaminen heikentää hankkeiden toteutusmahdollisuutta ja mahdollisesti estää kiinteistön myöhemmän liittymisen viemäriin.

Toimeenpanoasetuksen 4 §:ssä on kiinnitetty huomiota valvonnan kohdentamiseen. Myös tämä voitaisiin toteuttaa ilman toimeenpanoasetusta ohjeistamalla kuntia.

Ei toimeenpanoasetusta vaan ohjausta ja kustannustehokasta rahan käyttöä

Ehdotettu toimeenpanoasetus ei tule tehostamaan hajajätevesiasetuksen toimeenpanoa eikä parantamaan ympäristönsuojelua. Varsinais-Suomen ELY-keskus katsookin, että hajajätevesiasetuksen toteutumista tulee edistää laajalla kuntiin suunnatulla ohjauksella sekä neuvonnan ja taloudellisten ohjauskeinojen lisäämisellä. Rahat tulisi käyttää kustannustehokkaasti yleisen jätevesineuvonnan tehostamiseen, tiedotuksen lisäämiseen ja viemäriverkostojen laajentamisen edistämiseen.

Päätöksien ja toimenpiteiden sisällöstä riippumatta katsomme, että oleellisinta on nopeiden ratkaisuiden tekeminen. Jos päätösten teko ja uusien avustusmuotojen käyttöönotto kestää pitkään, asukkaat odottavat edelleen ja asetuksen toimeenpano on vieläkin pysähdyksissä.

Vesihuoltoinsinööri

Jyrki Lammila

Suunnitteluinsinööri

Minna Nummelin